

SŁOWNIK BIOGRAFICZNY TATARÓW POLSKICH XX WIEKU

Redakcja naukowa
Aleksander Miśkiewicz

**Muzułmański Związek Religijny w Rzeczypospolitej Polskiej
Najwyższe Kolegium Muzułmańskie**

Białystok 1438/2016

Redakcja naukowa:
Aleksander Miśkiewicz

Redaktor prowadzący, opracowanie:
Musa Çaxarxan Czachorowski

Zespół redakcyjny:
Halina Szahidewicz, Emilia Ziółkowska, Barbara Pawlic-Miśkiewicz,
Dagmara Sulkiewicz

Korekta:
Barbara Pawlic-Miśkiewicz

Tłumaczenie (angielski, rosyjski):
Tatjana Čachorovska, Daniel St. Czachorowski

Wydawca:

Muzułmański Związek Religijny w RP

Najwyższe Kolegium Muzułmańskie
15-207 Białystok, ul. Piastowska 13 F
tel./fax (+48) 85 732 40 23, tel. kom. (+48) 605 612 137
e-mail: mzm@mzm.pl, www.mzm.pl

Na okładce:

Pierwsze spotkanie Tatarów polskich osiedlonych na Ziemiach Zachodnich podczas bajramu w lipcu lub sierpniu 1947 r. w Krzyżu, ówczesne woj. poznańskie.

Copyright by:

Muzułmański Związek Religijny w RP Najwyższe Kolegium Muzułmańskie,
1438/2016

Zrealizowano dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

Wydanie pierwsze

ISBN 978-83-938887-3-3

Skład, druk i oprawa:

Agencja Wydawnicza „Argi” s.c. 50–542 Wrocław, ul. Żegiestowska 11
www.argi.pl

• **KRYCZYŃSKI NAJMAN-MIRZA LEON** (pseudonim ARSLAN BEJ) (1887–1939 lub 1940),

syn Konstantego i Marii z Achmatowiczów. Urodzony 25 września 1887 r. w Wilnie. Jego ojciec był generałem armii rosyjskiej, współzałożycielem i prezesem Muzułmańskiego Stowarzyszenia Pomocy Biednym Muzułmanom w Warszawie.

Naukę rozpoczął w gimnazjum wileńskim, a ukończył w Smoleńsku. Absolwent Wydziału Prawa na Uniwersytecie w Petersburgu z r. 1911. W latach 1911–1916 pełnił obowiązki aplikanta, podsekretarza w Izbie Skarbowej w Warszawie. Powołany do wojska służył w latach 1916–1917 w Sztapie Generalnym w Petersburgu w charakterze oficera. Po upadku Rosji carskiej znalazł się na Krymie. Był dyrektorem Kancelarii Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Republiki Krymskiej w rządzie gen. Macieja Sulkiewicza (patrz: Sulkiewicz Maciej). Po jej upadku udał się do Azerbejdżanu, gdzie od 15.05.1919 r. do 20.04.1920 r. pełnił obowiązki

dyrektora Kancelarii Republiki Azerbejdżańskiej oraz dyrektora Oddziału Kierownictwa Rządu, kierował oddziałem prasowym, redagował „Dziennik Ustaw” oraz Zbiór Praw i Zarządzeń. Był również prezesem Komisji Ministerstwa Spraw Zagranicznych Republiki Azerbejdżanu, badającej politykę rosyjską na Zakaukaziu. Republika ta, podobnie jak krymska, pokonana została przez bolszewików.

Po przedostaniu się przez Turcję do Polski od września 1920 r. był aplikantem sądowym w Wilnie. W latach 1920–1926 sprawował obowiązki sędziego śledczego na powiat wileński, a od 1926 r. sędziego śledczego do spraw ważniejszych w Wilnie. Pracował też w Komisji Nadzwyczajnej do Walki z Nadużyciami. 30.01.1930 r. otrzymał nominację na sędziego Sądu Okręgowego w Wilnie. 26.10.1932 r. awansował na wiceprezesa Sądu Okręgowego w Zamościu, równocześnie będąc przewodniczącym Wydziału Karnego. W 1935 r. przeniesiony został

na równorzędne stanowisko do Sądu Okręgowego w Gdyni z jednoczesnym przewodnictwem Wydziałowi Karnemu. Zajmował się też publicystyką prawniczą, był m.in. członkiem-korespondentem „Głosu Sądownictwa”. Pisał artykuły o badaniu przestępczości w Gdyni, organizacji sądownictwa w Egipcie, a na Wszechpolskim Zjeździe Prawników Polskich w 1936 r. wygłosił rozprawę o reformie procesu karnego.

Praca zawodowa nie ograniczała jego zainteresowania dziejami społeczności tatarskiej. Będąc jeszcze studentem, założył półtajne stowarzyszenie Koło Studentów Muzułmanów Polskich, skupiające Tatarów polskich studiujących w stolicy Rosji, które działało w latach 1907–1910. W 1917 r. włączył się do działalności założonego przez Aleksandra Achmatowicza (patrz: Achmatowicz Aleksander) Komitetu Tatarów Polski, Litwy, Białorusi i Ukrainy; był sekretarzem tej organizacji. W latach 1928–1929 przewodniczył komitetowi wydania „Herbarza Rodzin Tatarskich w Polsce” Stanisława Dziadulewicza. W 1929 r. wszedł w skład członków Rady Centralnej Związku Kulturalno-Oświatowego Tatarów Rzeczypospolitej Polskiej z siedzibą w Wilnie. W latach 1932–1938 był redaktorem naczelnym „Rocznika Tatarskiego”, pisma historyczno-etnograficznego poświęconego dziejom Tatarów w Polsce, w którym publikował swoje artykuły. Przyczynił się do powstania Biblioteki (1926), Muzeum (1929) i Archiwum Tatarskiego (1931) w Wilnie. Pisywał do wielu czasopism, m.in. „Ludu”, „Słowa” (gazeta codzienna w Wilnie), „Kurieria Wileńskiego”, „Wschodu”, „Przeгляду Islamskiego” i „Kurieria Bałtyckiego” (gazeta codzienna w Gdyni). Podróżował do Egiptu, Turcji i Maroka, gdzie przyjęty został w Rabacie przez króla Mohammada V, który zainteresował się życiem muzułmanów w Polsce. Po powrocie opublikował broszurę pt. „Pod słońcem Maroka”, wydaną jako dodatek do wileńskiego „Słowa”.

Był ponadto członkiem Polskiego Towarzystwa Orientalistycznego, prezesem Oddziału Zamojskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego, w latach 1934–1935, przewodniczył Zamojskiemu Komitetowi Pomocy Ofiarom Powodzi, był przewodniczącym Komisji Wyborczej do Senatu Gdyni, Komitetu Obywatelskiego Uczczenia 10-lecia Urzędowania Prezydenta RP Ignacego Mościckiego, a także Koła Sądowego Oddziału Gdyńskiego Ligi Morskiej i Kolonialnej (1938).

Trzykrotnie żonaty; z Jadwigą z Jasięskich pozostawił córkę Irenę, po mężu Górecką. Trzecią żoną była Halina z Sierakowskich. O ich losach nie posiadamy żadnych informacji.

*Delegacja Tatarów polskich u Prezydenta RP Ignacego Mościckiego.
Od lewej: Osman Achmatowicz, Leon Najman-Mirza Kryczyński, Prezydent RP Ignacy Mościcki,
Olgierd Najman-Mirza Kryczyński. Warszawa, Zamek 20.12.1935 r.*

Aresztowany przez Gestapo we wrześniu 1939 r. jako przedstawiciel inteligencji polskiej na Pomorzu, po krótkim pobycie w obozie w Gdyni-Grabówku i więzieniu w Gdańsku, zginął w masowym mordzie dokonanym przez Niemców w końcu 1939 r. lub na początku 1940 r. w Piaśnicy pod Wejherowem.

Odnaczenia: Medal 10-lecia Rzeczypospolitej Polskiej (1928), Złoty Krzyż Zasługi (1933), Odznaczenie Wszechpolskiego Komitetu Pomocy Ofiarom Powodzi (1935), Order Oficerski Ouissama Alaouite'a Królestwa Maroka (1935), Srebrny Wawrzyn Akademicki (1936), Brązowy Medal za Długoletnią Służbę (1938) i Medal 10-lecia Odzyskania Morza (1938).

am

Archiwum Sądu Rejonowego w Gdyni,teczka personalna Leona Kryczyńskiego, sygn. PS 27.

- A. Buczacki, *Zarys działalności prawników...*, dz. cyt., s. 77–78.
- S. Dziadulewicz, *Herbarz...*, dz. cyt., s. 177.
- A. Jakubauskas, *Tatarskie biografie...*, dz. cyt., s. 98–100.
- M. Konopacki, *Leon Najman Mirza Kryczyński (25.09.1887–1939?)*, „Przegląd Orientalistyczny”, nr 1, Warszawa 1964, s. 28–36.
- J. Sulimowicz, *Kryczyński (Najman Mirza Kryczyński) Leon (Arslan)*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. XV, Wrocław–Warszawa–Kraków 1970, s. 455–456.
- J. Tyszkiewicz, *Leon Kryczyński jako redaktor „Rocznika Tatarskiego” w latach 1930–1939*, „Życie Muzułmańskie”, nr 8, Gdańsk 1988, s. 33–40.
- S. Zieliński, *Mały Słownik Pionierów polskich kolonialnych i morskich*, Warszawa 1932, s. 248–50.

• **KRYCZYŃSKI NAJMAN-MIRZA OLGIERD** (1884–1942),

syn Konstantego i Marii z Achmatowiczów, starszy brat Leona Kryczyńskiego (patrz: Kryczyński Najman-Mirza Leon), urodzony 22 października 1884 r. w Wilnie.

Uczył się w gimnazjach Wilna i Smoleńska. W latach 1903–1908 studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Petersburgu. W 1909 r. współtworzył Stowarzyszenie Pomocy Ubogim Muzułmanom w Wilnie. W r. 1910 był sekretarzem przy Taszkińskiej Izbie Sądowej, w r. 1911 zastępcą prokuratora Samarkandzkiego Sądu Okręgowego, zaś w r. 1913 – zastępcą prokuratora Sądu Okręgowego w Taszkiencie. Pod koniec r. 1913 objął stanowisko zastępcy prokuratora Sądu Okręgowego w Winnicy, które zajmował do końca 1918 r.

W późniejszych latach wraz z bratem Leonem działał w Krymskiej Republice Ludowej, organizując sądownictwo w tym krótkotrwałym państwie Tatarów Krymskich. Po jego upadku znalazł się w Azerbejdżanie, gdzie piastował stanowisko prokuratora Sądu Apelacyjnego, a następnie był do r. 1920 wiceministrem sprawiedliwości w rządzie azerbejdżańskim. W r. 1920 był rządowym delegatem na konferencję Azerbejdżanu, Gruzji i Armenii w Tyflisie (obecnie Tbilisi). Po przewrocie bolszewickim podobnie jak brat przez Turcję przedostał się do Polski.

Do r. 1926 był sędzią pokoju w Oszmianie, następnie do r. 1928 w Holszanach w województwie wileńskim (obecnie Białoruś). 14.07.1928 r. mianowany podprokuratorem przy Sądzie Okręgowym w Wilnie, następnie wiceprokuratorem Sądu Apelacyjnego w Wilnie. W 1932 r. przeniósł się do Warszawy, gdzie objął stanowisko prokuratora Sądu Najwyższego. Później został mianowany kierownikiem Nadzoru Prokuratorskiego przy Ministerstwie Sprawiedliwości. W 1938 r. na własną prośbę wrócił do Wilna jako wiceprezes Sądu Apelacyjnego.

Wraz z bratem Leonem prowadził szeroką działalność wśród Tatarów polskich. Od r. 1928 do 1939 był prezesem Rady Centralnej Związ-

ku Kulturalno-Oświatowego Tatarów Rzeczypospolitej Polskiej. W latach 1933–1937 przewodniczył gminie muzułmańskiej w Warszawie. Jako przedstawiciel Polski i swojej społeczności w r. 1925 uczestniczył w Międzynarodowym Kongresie Geograficznym w Kairze. Podróżował na Bliski Wschód m.in. do Syrii i Libanu. Pisał artykuły o tematyce tatarskiej do „Rocznika Tatarskiego” i „Przeglądu Islamskiego”, poruszał zagadnienia prawnicze w „Wileńskim Roczniku Prawniczym” i „Głosie Sądownictwa”. Podczas I Wszechpolskiego Kongresu Muzułmańskiego, 31.01.–1.02.1938 r. w Wilnie, wszedł w skład Najwyższego Kolegium Muzułmańskiego MZR. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1938).

Podczas drugiej wojny światowej przebywał w Wilnie. 15.01.1941 r. aresztowany przez NKWD i przetrzymywany na Łukiszkach. Po wybuchu wojny niemiecko-sowieckiej wywieziony w głąb Związku Sowieckiego, do więzienia w Gorkim. Decyzją Specjalnego Trybunału przy NKWD rozstrzelany 2 czerwca 1942 r. Zrehabilitowany pośmiertnie 24.12.1989 r.

Z małżeństwa z Adelajdą Kryczyńską z domu Łubieńską (1894–1979) miał dwóch synów Igora (1918–2006) i Selima (1938), pedagoga, mieszkającego w Gorzowie Wlkp. W latach 90. XX w. był dyrektorem Wojewódzkiej Biblioteki Pedagogicznej w Gorzowie. Obecnie na emeryturze.

am

A. Buczacki, *Zarys działalności prawników...*, dz. cyt., s. 78–79.

S. Dziadulewicz, *Herbarz...*, dz. cyt., s. 177.

A. Jakubauskas, *Nieznane losy Olgierda Kryczyńskiego*, „Życie Tatarskie” nr 18, Sokółka, II.2008, s. 19–26.

A. Jakubauskas, *Tatarskie Biografie...*, dz. cyt., 100–102.

A. Zajączkowski, *Kryczyński Olgierd, z przydomkiem rodowym Najman-Mirza* [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. XV, Wrocław–Warszawa–Kraków 1970, s. 456–457.

S. Zieliński, *Mały Słownik...*, dz. cyt., s. 248–250.